

Presseetikens historie i Danmark

Mogensen, Kirsten

Published in:
Kompendium for specialkursus i journalistik

Publication date:
2002

Document Version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):
Mogensen, K. (2002). Presseetikens historie i Danmark. I K. Mogensen (red.), *Kompendium for specialkursus i journalistik* (s. 20-28). Roskilde Universitet.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@ruc.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Uddrag fra:

Kompendium

til

Specialkursus i Journalistik

Efteråret 2002

Udarbejdet af Kirsten Mogensen,
RUC Journalistik og HUM-BAS

Presseetikens historie i Danmark

Af Kirsten Mogensen, 2001

Fokus for de presseetiske diskussioner har skiftet gennem tiden. I 1930'erne var nordiske journalister og redaktører meget optaget af, hvordan de kunne beskytte sig selv og deres læsere mod propaganda fra især nazistisk orienterede kredse. I de første år efter anden verdenskrig handlede diskussionerne hovedsageligt om presseetik i forbindelse med dækning af retssager og politistof. Velfærdsstaten i 1960'erne og 1970'erne satte fokus på privatlivets fred. Og med de mange nye reklamefinansierede medier handlede presseetik fra 1990'erne især om at sikre, at såvel redaktionerne som de enkelte journalister var troværdige.

Men der er kun tale om fokus, for som den følgende historiske gennemgang vil vise, så har journalister i deres professionelle etik længe været bevidste om journalistisk integritet, privatlivets fred, trusler fra propagandaindustrien og nødvendigheden af et retfærdigt retssystem. Det være sagt, selv om vi alle kan nævne eksempler på, at etikken svigtede i praksis.

De presseetiske normer startede som uskrevne regler og har udviklet sig løbende i takt med journalisternes standsbevidsthed og mediernes udbredelse. Presseetiske regler er blevet skrevet ned og vedtaget i perioder, hvor den frie journalistik har været i fare. Dette har været tilfældet, enten fordi mediernes ejere har haft så travlt med at tjene penge, at de glemte deres sociale ansvar, eller fordi folk har følt deres privatliv krænkede af medierne og derfor ønsket lovindgreb, som ville forhindre medierne i at snage. Eller også har den frie journalistik været i fare, fordi magthavere har udnyttet medierne til propaganda, så befolkningen blev vildledt og demokratiet bragt i fare.

Journalister værner om deres frihed og vil ikke acceptere lovindgreb, som begrænser ytringsfriheden. Men pressen anerkender, at der med frihed er forbundet et ansvar. Presseetiske regler er fagets forsøg på at holde justits i egne rækker.

I USA har der været vejledende etiske regler for pressen i hvert fald siden 1910, og en national *Canons of Journalism* blev vedtaget af American Society of Newspaper Editors (ASNE) i 1923.¹ I Sverige dannede pressens organisationer i 1916 Pressens Opinionsnævn, efter at en avis under en valgkamp havde offentliggjort private breve.²

Etik mod nazistisk propaganda

De første spæde forsøg på at formulere presseetiske regler i Danmark blev taget i årene før anden verdenskrig. I Tyskland havde Adolf Hitler formået at udnytte medierne til propaganda, og i en lang række europæiske lande var pressefriheden blevet beskåret. Pressefolk i de nordiske lande glædede sig over, at de endnu havde pressefrihed. På det 6. nordiske pressemøde i Danmark i maj 1935 vedtog de en resolution, hvor det bl.a. hed:

at en sund udvikling af folkesamfundet kun er mulig, når anskuelserne kan brydes frit og offentligt i folket, og når det kan ske på grundlag af offentlighedens kendskab og adgang til stadig at følge alle begivenheder i ind-

---

¹Gordon 1999 s. 56

²Hasagers manuskript til Fællesmøde i DDF 14.12.1947. Erhvervsarkivet. Se også betænkning nr. 1205 s. 306-310.

og udland af offentlig interesse. *Kun i anerkendelse af en fri og personlig ret og pligt for pressen til under ansvar at bringe oplysninger og vurdere deres betydning kan der være sikkerhed for, at folkenes liv udfolder sig på et sundt og holdbart grundlag.*³

I Danmark nedsatte Pressens Fællesråd⁴ et udvalg, som skulle overveje muligheden for at skabe en journalistisk *æresinstans*, og i 1936 blev udvalget indkaldt til møde i Justitsministeriet. Den socialdemokratiske justitsminister K. K. Steincke ønskede, at pressen - evt. med støtte fra lovgivningsmagten - skabte en instans, der kunne holde justits med pressen. Med på mødet var også professor Stephan Hurwitz, som fortalte om betingelserne for at være journalist i Tyskland og tilføjede, at han ikke ønskede tilsvarende begrænsninger i Danmark.

Pressens repræsentanter sagde, at man ikke ønskede en form for æresinstitution, der på nogen som helst måde gav offentlige institutioner eller staten indflydelse på afgørelserne. Derimod ville man overveje, under hvilke former pressen selv kunne skabe en institution, der kunne holde justits på en række områder. Pressen henviste i den forbindelse til, at den engelske journalistorganisation havde vedtaget en *code of conduct*.⁵

En af deltagerne var den 46-årige journalist ved *Politiken* Karl Eskelund, som fra 1930 havde været formand for Københavns Journalistforbund og desuden havde varetaget en række tillidsposter inden for pressen både i Danmark og på internationalt plan. Han var også jurist, og knap to uger efter mødet hos justitsministeren sendte han et forslag til en journalistisk æresret til sine udvalgskolleger, som tilsluttede sig med enkelte ændringer og sendte det ud til høring i 1937.

Æresinstansen skulle have navnet *Journalistrådet*. Det skulle bestå af fem repræsentanter for udgiverne og fem for journalisterne. Journalistrådet skulle have myndighed til fx at afsige flg. domme: advarsel, misbilligelse, inddragelse af pressekortet for en periode, udstedelse af bøde på op til en måneds løn og - som den højeste straf – annullering af den pågældendes medlemskab i presseorganisationerne. Det var også specificeret, hvad æresretten skulle tage stilling til, og den liste fortæller meget om, hvad journalister dengang og nu anser for brud på normerne:

1. Bevidst urigtige meddelelser
2. Forfalskning af dokumenter
3. Uhæderlig tilegnelse af materiale ved tyveri eller svig.
4. Brud på klart afgivet tavshedsløfte eller klart påtaget diskretionspligt også i tilfælde, hvor tavshedsløftet og diskretionspligten var afgivet eller anerkendt af en anden pressemand.⁶
5. Tilfælde hvor en journalist eller et blad mod betaling bringer eller undlader at bringe en meddelelse.

---

³Medlemsblad for *Provins-Journalistforeningen*, 39. årg. nr. 8, 16. august 1939 s.1. Kursiveringen er bladets. Citatet er her gengivet i nutidig retskrivning.

⁴Den Danske Presses Fællesråd blev stiftet 16. marts 1914 som et samarbejde mellem danske presseorganisationer. Samarbejdet kunne fx foregå på flg. områder: Pressens repræsentation ved officielle lejligheder, afholdelse og deltagelse i pressemøder, internationalt samarbejde, uddeling af stipendier til journalister, journalistkurser samt varetagelse af pressens interesser i forhold til lovgivning og administrative myndigheder.

⁵"Promemoria" skrevet af Eskelund 13. oktober 1936. Erhvervsarkivet.

⁶Eskelund tog således højde for den situation, som siden opstod i Minnesota. Se Day s. 67.

6. Under en hvilken som helst form at modtage honorar fra andre interesser for optagelse af stof i det blad, hvor man er ansat, eller i øvrigt i blade eller bureauer, hvortil man leverer stof mod sin normale honorering.
7. At skaffe sig eller andre uretmæssige og mod journalistisk anstændighed stridende fordele af personlig eller økonomisk art ved behandling af sit stof, hvad enten det sker ved direkte eller indirekte afpresning.
8. Brud på journalistisk anstændighed ved utilbørlig indtrængen på privatlivets område.
9. Misbrug af pressekortet.
10. Desuden eventuelt en almindelig regel, som muliggjorde at ramme andre særlig grove tilfælde af en optræden, der var skadelig for standens almindelige anseelse.⁷

Samme år udgav professor Hurwitz bogen *Lovgivningens stilling til pressens behandling af retssager*. Her argumenterede han for, at pressen burde holde selvjustits og fremhævede tre led i en sådan frivillig justits, nemlig 1. En kollegial justits gennem oprettelsen af en æresdomstol eller et pressenævn. 2. Frivillige ordninger, som aftales mellem medierne og rets- og politimyndigheder om vilkårene for pressens dækning af retssager. 3. Faste retningslinjer for, hvilke sager der overhovedet gøres til genstand for omtale, så det ikke alene beror på vilkårlighed eller usaglige hensyn.⁸

Steincke arbejdede samtidig på en ny presselov, som blev vedtaget i 1938, og som forpligtede redaktører til gratis at bringe en berigtigelse, hvis deres avis havde givet forkerte faktuelle oplysninger, som kunne påføre andre betydelig økonomisk skade eller skade deres offentlige omdømme.⁹

Da de nordiske journalister og redaktører mødtes til pressemøde i Helsingfors i 1939, kunne de stadig glæde sig over, at de i modsætning til kollegerne rundt om i Europa havde pressefrihed, men frygt prægede debatten. Redaktørernes formand, H.P. Sørensen, frygtede, at propaganda i en kommende krig ville komme til at spille en stor rolle, og han tilføjede:

Man skal derfor være meget varsom med de meddelelser, der kommer, fordi de kan rumme en propaganda, men det er overordentligt svært at få en kontrol, og derfor tror jeg, at det eneste man har at gøre, er at veje hver enkelt ting.¹⁰

Også journalisterne var bekymrede for pressens troværdighed og foreslog i marts 1940, at presseloven blev ændret, så det blev pålagt medierne at skelne tydeligt mellem, hvad der var annoncer, og hvad ikke.¹¹

Da Danmark en måned senere blev besat af tyskerne var det slut med pressefriheden. Eskelund var nu chef for Udenrigsministeriets Pressebureau, og under besættelsen fra 1940-45 varetog han det ubehagelige hverv at være censor over for den danske presse, som fx ikke måtte bringe militære efterretninger, nyheder og kommentarer, som kunne skade tyske interesser. Eskelund varetog tilsyneladende opgaven med stort

⁷Udvalgets forslag dateret 10. september 1937. Punkterne er ordret gengivet, men i nutidig retskrivning. Numrene er tilføjet af mig. Erhvervsarkivet.

⁸Her refereret fra Frøbert og Paulsen s. 40.

⁹Se fx Paulsen s. 13.

¹⁰Medlemsblad for Provins-Journalistforeningen, 39. årg. nr. 8, 16. august 1939 s. 5.

¹¹Brevet fra DJF til H. P Sørensen 9. marts 1940 findes i Erhvervsarkivet.

diplomati og blev efter krigen ambassadør. Professor Hurwitz flygtede under krigen til Sverige, hvor han blev chef for det danske flygtningekontor, og han endte efter krigen som Folketingets ombudsmand. H. P. Sørensen havde i 1930'erne som chefredaktør på *Social-Demokraten* været meget kritisk over for nazisterne, og han måtte forlade redaktørstillingen, da han afviste at trykke nogle nazistvenlige kronikker. Efter krigen blev han overborgmester i København. Det var således indflydelsesrige mænd, som havde taget de første spæde skridt til en nedskreven dansk presseetik, og som efter krigen delvist overlod det til en ny generation af pressefolk, at gøre arbejdet færdigt.

Sideløbende med debatten om pressemoral arbejdede især Provins-Journalistforeningens formand Niels Hansen og professor ved Århus Universitet Ad. Stender-Petersen på at skabe uddannelsesmuligheder for journalister, og også i den forbindelse blev presseetik diskuteret. I 1943 vedtog landets presseorganisationer et forslag om at lave et journalistkursus ved Århus Universitet, og i forslaget hed det bl.a.:

Da kursusundervisningens indre mål ikke mindst består i at styrke journalistens respekt for hans eget arbejdes sociale og kulturelle betydning, bør der i årets forelæsningskema optages nogle foredrag om journalistikkens ideelle grundlag.¹²

Det første journalistkursus ved Århus Universitet blev holdt i 1946, og det blev forløber for Danmarks Journalisthøjskole.¹³

Efter krigens afslutning var pressefolk overalt i den vestlige verden optaget af at undgå, at pressen igen kunne blive misbrugt til at undertrykke demokratiet, og interessen for presseetik medførte voldsomme diskussioner i internationale fora som fx UNESCO. I slutningen af 1900-tallet var der et eller flere sæt presseetiske regler i de fleste lande.¹⁴

Etik ved dækning af kriminalstof

De første år efter krigens afslutning var præget af retsopgør, og det afspejlede sig såvel i mediernes indhold som i diskussioner om presseetik. De danske journalisters talsmand hed nu Niels Hansen, mens redaktørernes nye formand var *Politikens* chefredaktør Niels Hasager. De nedsatte i 1948 et fællesudvalg, som skulle se nærmere på presseetikken, men der gik flere år, før arbejdet førte til konkrete resultater, og undervejs blev der fostret nye tanker. En af de involverede var *Børsens* chefredaktør Peder Koch Jensen. I et brev til Hasager skrev han i 1952, at det ville være nødvendigt at formulere nogle regler for god presseskik. Han skrev bl.a.:

---

¹²*Betænkning af 17. juni 1943* vedtaget af repræsentanter for provinspresseorganisationerne og hovedstadens presseorganisationer ved et møde på Århus Universitet 17. juli 1943 og i København 18. august 1943. Samt "Referat over mødet vedrørende "Journalistkursus ved Aarhus universitet" i Fredericia 17.4.1942". Erhvervsarkivet. Nuværende journalistuddannelser se fx Nordisk Journalistcenter: www.njc.dk/links.html, Nordiske Journalistuddannelser: www.jmk.su.se/norden/nordadresser.htm#hel, Poynter Institute - A School for Journalists: www.poynter.org, Roskilde Universitetscenters journalistuddannelse: www.jour.ruc.dk

¹³I Hans-Georg Andersen s. 23 er et billede af det første hold studerende.

¹⁴En udførlig omtale findes i Nordenstreng. Se også Mogensen (2000) s. 170 - 175 og 183 - 194.

Jo mere jeg tænker over det, jo mere står det mig klart, at uden sådanne foreliggende kollegiale regler for, hvad man måtte anse for god presseskik, vil et opinionsnævn komme til at svæve i luften. (...) Moral er et afskyeligt ord, når det stilles som krav over for andre. Moral er noget, man kun kan forlange af sig selv, og jeg tror derfor ikke, De skal bruge ordet, når De forelægger sagen. Lad os holde os til ”god presseskik”. (...) Jeg gør endvidere opmærksom på, at en del af de sager, som det svenske opinionsnævn beskæftiger sig med, her i Danmark vilde falde ind under ”Pressens Berigtigelsesnævn.” Hvis et opinionsnævn oprettes, vil det vel være naturligt, at lade alle berigtigelsessager overgå til dette (...).¹⁵

Koch Jensen var meget forudseende, for det, han beskriver, er stort set situationen i dag. Men redaktørernes meninger var delte. Fortalerne for presseetiske regler frygtede indgreb fra anden side. De henviste bl.a. til, at statsmagten i England havde forsøgt at etablere et råd til at kontrollere pressen,¹⁶ og at en selvbestaltet kreds af mænd med Københavns Universitets rektor i spidsen var ved at danne en komite, som skulle kritisere pressen, når den opførte sig uetisk. Hasager sagde:

Jeg personlig kan ikke se andet end, at det ville være et heldigt skridt, hvis pressen etablerede en eller anden ordning, der viser, at den er indstillet på en selvjustits over for de brud, der måtte kunne ske på det, som man i Norge og i Sverige kalder god presseskik, og på de regler, som man i andre lande - jeg kan nævne England og Amerika - har formuleret som regler for presse-etik.¹⁷

Mens redaktørerne trods Hasagers henstillinger forholdt sig tøvende til en fælles presseetik, så arbejdede kræfter uden for pressen på at højne mediernes etik. I 1947 nedsatte Dansk Kriminalistforening således et udvalg til behandling af forholdet mellem presse, politi og domstole. Formanden for udvalget var professor Hurwitz. Efter at have indsamlet eksempler på kritisabel dækning af politi- og retssager indbød udvalget pressen til samarbejde. Det resulterede i nogle retningslinjer, som pressens organisationer tiltrådte med visse forbehold. En del af reglerne handlede om journalisternes arbejdsmetoder, fx mente udvalget, at politireportere bør introduceres til politiet og bør tilbydes kurser om straffe- og retsplejespørgsmål. Andre retningslinjer handlede om etik og genfindes i al væsentlighed i de nuværende vejledende regler for god presseskik, fx at det er uheldigt, når skyldsspørgsmålet foregribes; at selvmord som regel ikke bør omtales med mindre, der foreligger ganske særlige omstændigheder; at detaljerede skildringer i drabssager og sædelighedssager bør undgås; at referater af straffesager må give rimeligt udtryk for både anklagers og forsvarers synspunkter osv.¹⁸

I slutningen af 1950'erne forstærkedes kritikken af pressens omtale af straffesager, og mange pressefolk frygtede lovindgreb, som ville begrænse ytringsfriheden. Derfor formulerede redaktørernes forening, DDF, i 1960 regler for *God presseskik ved*

---

¹⁵Brev dateret 2. december 1952. Koch Jensen havde læst højesteretssagfører Bernt Hjejles bog *Dagspressen og Samfundet*, Berlingske Forlag, 1951, og argumenterer ud fra den. Erhvervsarkivet.

¹⁶Det lykkedes ikke for statsmagten, men den engelske journalistbranche dannede selv et presseråd.

¹⁷Hasagers manus til hans tale på fællesmødet hos Wivex, 5. dec. 1954. Erhvervsarkivet. Se desuden Frøbert og Paulsen s. 41.

¹⁸Redegørelsen dateret oktober 1950 samt brev fra landsretssagfører Jon Palle Buhl dateret 15. februar 1951 og fra Niels Hasager dateret 21. marts 1951. Erhvervsarkivet.

omtale af straffesager, og udsendte dem til pressen.¹⁹ Desuden oprettede redaktørerne i 1964 *Dansk Pressenævn*, som skulle tage stilling til klager over brud på *God presseskik ved omtale af straffesager*. Oprindeligt havde redaktørerne forestillet sig, at nævnet skulle bestå af syv medlemmer, hvoraf formanden skulle være jurist. Af de øvrige medlemmer skulle fire repræsentere udgiverne og to journalisterne. Dansk Journalistforbund (DJ)²⁰ forlangte imidlertid paritet mellem redaktører og journalister. Da der ikke kunne opnås enighed, nedsatte redaktørerne deres eget nævn, som bestod af en jurist og tre faglige medlemmer udpeget af DDF.²¹

Etik til beskyttelse af privatliv

Mens dækningen af politi- og retssager var i fokus for den etiske debat i de første efterkrigsår, så kom debatten fra 1960'erne som sagt nok så meget til at handle om hensynet til individet og privatlivets fred. Nordiske jurister drøftede på et møde i 1966, hvordan man bedst kunne beskytte privatlivets fred enten ved lovgivning eller ved et normsystem. En international juristkonference anbefalede året efter, at alle lande ved lovgivning eller på anden måde skulle træffe de nødvendige foranstaltninger til beskyttelse af privatlivets fred. I 1970 vedtog Europarådets Rådgivende Forsamling en deklARATION, hvori det bl.a. hed, at den i menneskerettighedskonventionens art. 8 hjemmede ret til privatlivets fred ikke blot er en beskyttelse imod indblanding fra offentlige myndigheders side, men også imod indblanding fra private og institutioner, herunder massemedierne.

I 1972 blev straffelovens regler om fredskrænkelser ændret, så loven bedre kunne beskytte privatlivets fred, og Straffelovrådet overvejede en yderligere beskyttelse af privatlivets fred gennem presseetiske regler. Det hed bl.a.:

En beskyttelse af privatlivets fred gennem presseetiske regler frembyder betydelige fordele sammenlignet med en almindelig retlig regulering. Systemet kan virke smidigere og hurtigere; pressenævnets behandling kan foregå med udgangspunkt i en formløs klage fra den, der føler sig krænket, og juridisk bistand for de implicerede er ikke påkrævet. Hertil kommer, at en krænket, der viger tilbage for den yderligere belastning, en retssag vedrørende en sket privatlivskrænkelser kan betyde, ikke vil have tilsvarende betænkeligheder ved at sende en klage til pressenævnet. (...) Det må imidlertid erkendes, at det presseetiske system, som det indtil nu er udformet her i landet, er behæftet med en række svagheder, der reducerer systemets betydning.²²

Blandt svaghederne nævnte Straffelovrådet, at pressenævnets kompetence ikke var anerkendt af journalisterne, og at reglerne ikke var dækkende for krænkelser af privatlivet uden for politireportagen.

---

¹⁹Frøbert og Paulsen s. 41.

²⁰Dansk Journalistforbund (DJ) blev dannet i 1960 ved en sammenlægning af tre organisationer: 1) Provins-Journalistforeningen, der blev stiftet i 1900 og i 1946 havde taget navneforandring til Dansk Journalistforening, 2) Socialdemokratisk Presseforening, der blev stiftet i 1899, og 3) Københavns Journalistforbund, som blev stiftet i 1904.

²¹Betænkning nr. 1205 s. 293 - 344.

²²Betænkning nr. 601/1971 s. 46. Her gengivet fra Betænkning nr. 1205 s. 297.

I 1974 nedsatte DDF et udvalg vedrørende revision af de presseetiske regler og sammensætningen af Dansk Pressenævn, og udvalget afgav betænkning i 1977. I udvalgsarbejdet deltog også repræsentanter for Dansk Journalistforbund (DJ) og Danmarks Radio (DR). DJ ønskede, at pressen skulle have en etisk forpligtelse til at bringe væsentlig information, samt at arbejdsgiverne skulle sikre journalisters ret til at sige nej til opgaver, der ville stride mod deres samvittighed. De to principper kaldes henholdsvis "noninformation" og "samvittighedsklausulen," og de står i dag i præamblen til de vejledende regler for god presseskik, men i slutningen af 70'erne ville redaktørerne ikke acceptere principperne, og så var det slut med Journalistforbundets vilje til forhandling.²³

DDF vedtog i 1981 nye regler for god presseskik, men det var frivilligt for de enkelte blade, om de ville anerkende dem, og *Jyllands-Postens* chefredaktør meddelte allerede på generalforsamlingen, at hans avis ville fastholde sin frihed til selv at fortolke de presseetiske regler. Dertil behøvede han ikke et pressenævn. Nogle politikere pressede imidlertid på for at få skabt en situation, hvor samtlige medier var omfattet af det samme presseetiske system, så borgerne fik en enkelt adgang til at klage over mediernes behandling af en sag.

Medieansvarsloven

I 1986 nedsatte Justitsministeriet et medieansvarsudvalg, og i kommissoriet skrev ministeriet bl.a.:

Efter Justitsministeriets opfattelse må de presseetiske regler anses som et væsentligt led i beskyttelsen af privatlivets fred. Udvalget anmodes på denne baggrund om at overveje, om der bør optages presseetiske regler i loven, eventuelt således at der oprettes et nyt organ, der bl.a. kan varetage opgaver af den karakter, der i dag varetages af berigtigelsesnævnet, pressenævnet og radionævnet.²⁴

I forbindelse med arbejdet i medieansvarsudvalget blev der skabt enighed mellem mediernes repræsentanter om et kompromis. Dagbladene tilsluttede sig, at der til de vejledende regler om god presseskik blev tilføjet bestemmelser om noninformation og journalisters ret til at sige fra med henvisning til den personlige samvittighed. DJ, DR og TV 2 tilsluttede sig til gengæld i 1990 oprettelsen af et offentligt pressenævn med kompetence i forhold til samtlige medier.²⁵ Det var således et enigt medieansvarsudvalg, der under højesteretsdommer Else Mols ledelse anbefalede oprettelsen af Pressenævnet og medieansvarslovens bestemmelser om god presseskik. Men naturligvis voldte det problemer at nå så langt. Medieansvarsudvalget var i tvivl om, hvorvidt noninformation og journalisters samvittighed principielt kunne omfattes af etiske regler. Etiske regler vedrører traditionelt den information, som faktisk bringes i pressen, mens noninformation typisk er ikke-offentliggjort information. I betænkningen konkluderede udvalget imidlertid:

Der er i Medieansvarsudvalget enighed om, at hensynet til massemediernes frie og uafhængige stilling og til offentlighedens krav på alsidig og korrekt

²³Formandens mundtlige forelæggelse for DDF's ordinære generalforsamling 1981.

²⁴Kommissoriet af 23. oktober 1985 gengivet fra betænkning 1205 s. 11.

²⁵Her refereret fra betænkning nr. 1320 s. 317. Se også betænkning 1205 s. 22.-23.

nyhedsinformation med afgørende vægt tilsiger, at de foreslåede bestemmelser optages i de vejledende etiske regler, ligesom tilfældet er med hensyn til de presseetiske regler i de øvrige nordiske lande.²⁶

Men medieansvarsudvalget tilføjede, at Pressenævnet næppe burde have kompetence til at afgøre klager over brud på noninformations-klausulen og samvittighedsklausulen. Udvalget skrev:

Dette ville navnlig kunne indebære et alvorligt indgreb i mediernes ret til selv at vurdere og bestemme mediernes indhold og dermed afgørende gribe ind i den redaktionelle frihed. Medtagelsen af disse klausuler i de vejledende presseetiske reglers præambel har derimod efter udvalgets opfattelse betydning, for så vidt angår mediernes interne forhold.

Udvalget skrev desuden, at sager om journalistisk integritet typisk ville være overenskomstspørgsmål, der henhørte under overenskomstmæssig voldgift. Medieansvarsudvalget anbefalede i øvrigt, at en ny lov nøjedes med at henviste til *Vejledende regler for god presseskik*. De etiske regler er udtryk for den faglige standard, som pressen selv har fastsat som norm, og en sådan etisk standard kan ikke på udtømmende måde udtrykkes gennem konkrete regler i en lov, skrev udvalget og tilføjede:

Hertil kommer, at nye situationer, der ikke lader sig beskrive eller bedømme efter den gældende målestok, kan opstå, ligesom en etisk standard ikke i sig selv er uforanderlig, men påvirkelig af skiftende tiders opfattelse af, hvad der anses for etisk eller uetisk. Endelig er det væsentlig at fremhæve, at etiske forskrifter kun bør være af vejledende karakter, idet deres formål er at være retningslinjer for den fremgangsmåde og adfærd, som almindeligvis bør, men ikke nødvendigvis altid skal følges under udøvelse af journalistik arbejde.²⁷

Dette harmonerer med nutidens holdning til presseetiske regler i andre demokratiske lande, hvor man lægger vægt på at øge nyhedsredaktionernes forståelse for og diskussion af fundamentale journalistiske værdier i et mediemiljø under udvikling i stedet for at fastsætte regler.²⁸

Medieansvarsloven trådte i kraft i 1992, og den var enestående set i internationalt perspektiv, fordi den indførte et lovfæstet Pressenævn og en retlig standard om god presseskik.²⁹ Ordningen er blevet kritiseret af såvel danske som internationale presseeksperter. Kritikerne frygter, at staten via presseetik begrænser mediernes frihed, når fx et centralt pressenævn gennem sin praksis cementerer de vejledende presseetiske regler. Pressenævnet er selv meget opmærksom på de farer, som systemet indebærer.³⁰

---

²⁶Betænkning nr. 1205 s. 330.

²⁷Betænkning nr. 1205 s. 327.

²⁸Reuss i Gordon 1999 s. 59 – 60.

²⁹Frøbert og Paulsen s. 45.

³⁰Betænkning nr. 1320 s. 317 - 319.

I 1994 nedsatte statsministeren et medieudvalg, som blev ledet af Journalisthøjskolens formand, redaktør Torben Krogh, og som bl.a. drøftede presseetik. Et flertal bestående af repræsentanterne for DDF, DR, TV 2, DJ m.fl. mente, at Pressenævnet fortsat skulle være et offentligt organ, og at de vejledende presseetiske regler fortsat burde afspejle mediernes egen opfattelse af, hvad der er god handle måde. Flertallet frygtede, at en nedlæggelse af Pressenævnet ville udløse et kraftigt folkeligt og politisk pres for at få indført restriktive sanktionsmuligheder over for medierne.

Mindretallet fandt det uheldigt, at den eksisterende ordning gjorde presseetik til et statsanliggende, og de frygtede, at reglerne kunne sætte unødige grænser for den journalistiske metodefrihed.³¹ Dette mindretal bestod bl.a. af Torben Krogh samt af Journalisthøjskolens rektor Kim Minke og den senere professor ved journalistuddannelsen i Odense Peter Harms Larsen, og det anbefalede, at Pressenævnet blev nedlagt som et offentligt organ. Forvaltningen af det presseetiske ansvar skulle fundamentalt set være et anliggende for den enkelte redaktion og den enkelte journalist.

Som ovenstående historiske gennemgang viser, har medier og journalister traditionelt værnet om deres frihed. Professionel presseetik og andre former for selvjustits er altid blevet mødt med stor skepsis i faget. Det er først blevet accepteret, når pressen har frygtet, at alternativet var lovindgreb og den derfor har valgt selvjustits.

Litteratur henvisninger:

- Andersen, Hans-Georg (2000). *At være hvor publikums opmærksomhed er. Rids af Provins-Journalistforeningens faglige historie 1900 - 1960*. København: Dansk Journalistforbund. ISBN: 87-986145-9-2.
- Betænkning nr. 1205. (1990) *Medieansvar*. København: Statens Informationstjeneste. ISBN: 87-503-8577-1.
- Betænkning nr. 1320. (1996). *Betænkning om medierne i demokratiet*. København: Statens Information. ISBN: 87-601-6453-0.
- Day, Louis A. (2002) *Ethics in Media Communications: Cases and Controversies*. USA: Wadsworth.
- Frøbert, Knud Aage og Jørgen Paulsen. (1997) *Medieansvarsloven med kommentarer*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. ISBN: 87-574-6361-1.
- Gordon, David. A. & John Michael Kittross. (1999). *Controversies in media ethics*. Kommentarer af John C. Merrill og Carol Reuss. New York: Longman. ISBN:0-8013-3025-4.
- Mogensen, Kirsten. (2000) *Arven. Journalistikkens traditioner, normer og begreber*. København: Roskilde Universitetsforlag. ISBN: 87-7867-095-0.
- Nordenstreng, Kaarle, og Lauri Hannikainen. (1984). *The Mass Media Declaration of Unesco*. USA: Ablex Publishing Corporation. ISBN: 0-89391-077-5.
- Paulsen, Jørgen. (1991). *Pressens nye grundlov*. København: Danske Dagblades Forening. ISBN: 87-8724-177-3.

---

³¹Betænkning nr. 1320 s. 323 -331.